

THÁNG MƯỜI VĨ ĐẠI VỚI VIỆT NAM

TS. Evgenij Kobelev

Phó chủ tịch Hội hữu nghị Việt - Nga

Viện Viễn Đông, CHLB Nga

Tác giả những dòng viết này thuộc thế hệ những người được nuôi dưỡng bằng sữa mẹ Nga, đã thấm vào trong tim tình yêu và sự kính trọng đối với Cách mạng Tháng Mười, đối với các vị lãnh tụ của Cách mạng Tháng Mười và chính quyền Xô viết. Tuổi thơ tôi rơi vào đỉnh điểm của tệ “sùng bái cá nhân” Stalin, mà một thời chúng ta đã từng thần thánh hoá như là “lãnh tụ vĩ đại của tất cả các dân tộc”. Tuổi trẻ diễn ra trong bầu không khí lãng mạn khi nhân dân Xô viết phấn đấu thực hiện chương trình của Khrushchov xây dựng nhanh chóng xã hội xã hội cộng sản, chinh phục những vùng đất hoang và chuyển bay đầu tiên vào vũ trụ của con người- công dân Xô viết Juri Gagarin. Những năm tháng trưởng thành lại diễn ra vào kỷ nguyên Brezhnev, khi Liên Xô đạt đến đỉnh điểm sức mạnh, trở thành một trong hai siêu cường thế giới, đạt được sự ngang bằng về tên lửa-nguyên tử so với nước đứng đầu thế giới tư bản là Mỹ.

Vì thế thật dễ hiểu khi đánh giá ý nghĩa của Cách mạng Tháng Mười, tôi không thể

không có những tiếp cận mang tính cá nhân. Hơn nữa về chuyên môn tôi là một nhà sử học, nên tôi cố gắng phân tích một cách khách quan nhất cuộc Cách mạng Tháng Mười là gì, những hậu quả của nó để lại đối với Tổ quốc tôi ra sao và cho thế giới nói chung như thế nào. Tuy nhiên không thể hoàn toàn khách quan được bởi lẽ dẫu sao thì đó vẫn cứ là sự nhìn nhận của cá nhân tôi về bức tranh lịch sử khổng lồ thời kỳ đó về kỷ nguyên Cách mạng Tháng Mười đúng như đã diễn ra.

1. Ngày 7/11/1917, lần đầu tiên trong lịch sử thế giới, sự đối đầu vĩnh cửu giữa lao động và tư bản cuối cùng đã kết thúc bằng thắng lợi của lao động. Những người lao động Nga không chỉ lật đổ chủ nghĩa tư bản mà còn bắt đầu chuyển sang hệ thống xã hội tiến bộ hơn - chủ nghĩa xã hội (CNXH) mà những người thông minh nhất của nhân loại đã hằng mơ ước từ lâu. Cách mạng Tháng Mười đem lại cho nhân dân Nga đất đai, nhà máy và công xưởng, sự tự quyết dân tộc. Cuộc Cách mạng đã cổ vũ hàng triệu người

lao động sáng tạo xã hội mà kết quả là một hình thức chính quyền mới, dân chủ hơn - các Xô viết đã ra đời. Cách mạng Tháng Mười đã đề ra tư tưởng thống nhất toàn thắng- tư tưởng giải phóng xã hội và công bằng xã hội. Dựa trên nền tảng của tư tưởng này, lần đầu tiên trong lịch sử đã xuất hiện một liên minh tự nguyện của các dân tộc bình đẳng- Liên Xô. Đã hình thành cộng đồng lịch sử mới - nhân dân Liên Xô. Chính nhân dân Liên Xô đã xây dựng trên một phần sáu địa cầu một xã hội XHCN phát triển, giành được thắng lợi vĩ đại trước chủ nghĩa phát xít vào năm 1945, lần đầu tiên chinh phục vũ trụ.

2. Kết quả của Cách mạng Tháng Mười là trên thế giới đã xuất hiện hai hệ thống xã hội mâu thuẫn nhau, và điều này đã quyết định phần lớn tiến trình phát triển sau đó của loài người. Một trong những thành tựu vĩ đại nhất không thể chối cãi của Cách mạng Tháng Mười mà ngay cả kẻ thù của cuộc cách mạng này cũng phải công nhận là cuộc cách mạng đã thay đổi đáng kể tương quan lực lượng thế giới có lợi cho tiến bộ xã hội và dân tộc, đồng thời ở mức độ quyết định đã thúc đẩy nhanh phong trào giải phóng dân tộc ở các nước thuộc địa và phụ thuộc và cuối cùng là làm sụp đổ hoàn toàn hệ thống thuộc địa thế giới.

Hàng trăm triệu người bị các cường quốc thực dân đè nén ở các nước châu Á, châu Phi và Mỹ Latinh đã thấy được trong

Cách mạng Tháng Mười hình ảnh anh hùng và con đường thực sự để tự giải phóng mình. Việt Nam là ví dụ điển hình nhất của điều đó. Chủ tịch Hồ Chí Minh đã viết: Đối với nhân dân Việt Nam “Cách mạng Tháng Mười là ngọn hải đăng soi sáng cuộc đấu tranh vì tự do và hạnh phúc... Có thể nói rằng nếu, không có Tháng Mười vĩ đại, nhân dân Việt Nam không thể hoàn thành cuộc Cách mạng Tháng Tám của mình”¹.

3. Một trong những thành tựu đáng kể hơn cả của Cách mạng Tháng Mười, cuộc cách mạng đã từng rút phép thông công của kẻ thù, là tổ chức quốc tế của những nhà cách mạng - Quốc tế Cộng sản (Komintern), do Lênin sáng lập năm 1919. Thực sự hoạt động của tổ chức này đôi khi có thể được coi là sự can thiệp vào công việc nội bộ của các nước tư bản như là cố gắng gieo rắc một cách nhân tạo những tư tưởng cộng sản ở bên ngoài lãnh thổ nước Nga. Nhưng có thể làm thế nào khác được để vũ trang cho những người lao động các nước tư bản và nhân dân các nước thuộc địa bằng tư tưởng giải phóng xã hội và giải phóng dân tộc, làm thế nào có thể giúp đỡ họ vùng lên tự giác đấu tranh vì công bằng và giành lấy tự do và độc lập?

Về vấn đề này thì những hồi ức của Chủ tịch Hồ Chí Minh hoàn toàn mang tính giáo huấn. Tháng 7/1920, tại Paris, lần đầu tiên Người đọc tài liệu cương lĩnh của Quốc tế

¹ Trích cuộc phỏng vấn trong báo Xô viết “Lao động”, ngày 10/7/1957.

Cộng sản về những vấn đề dân tộc và thuộc địa đăng trên báo "Humanite". Theo chính lời của Người, những tài liệu này đã làm Người xúc động mạnh, như mở ra ánh sáng trước mắt Người. Đường như đứng trước toàn thể nhân dân Việt Nam, Người kêu lên: "Hỡi đồng bào bị đọa đày đau khổ! Đây là những gì cần thiết cho chúng ta. Đây là con đường giải phóng của chúng ta!"².

Ngoài ra để có thể thắng lợi, bất kỳ cuộc cách mạng nào cũng cần phải có một đội ngũ mạnh những người tích cực được vũ trang bằng lý luận và có nhiều kinh nghiệm đấu tranh chính trị. Chính Quốc tế Cộng sản đã gán lấy nhiệm vụ quan trọng đào tạo các cán bộ cách mạng. Nhiều năm làm việc tại Ban Phương Đông, Ban Chấp hành Quốc tế Cộng sản, ngay từ đầu Chủ tịch Hồ Chí Minh đã hiểu rõ tầm quan trọng to lớn của nhiệm vụ này và nhờ vào tính cương nghị và chí hướng của Người, chỉ trong một thời gian ngắn, một đội ngũ mạnh mẽ những chiến sĩ đấu tranh vì tự do và độc lập của nhân dân Việt Nam đã được giáo dục. Đầu tiên những người này đã đi đầu trong phong trào giải phóng dân tộc và sau thắng lợi của cuộc cách mạng Tháng Tám đã là những nhà lãnh đạo nước Việt Nam dân chủ cộng hoà.

4. Lần đầu tiên trong lịch sử thế giới, cuộc Cách mạng Tháng Mười là một nỗ lực xây dựng một xã hội không đối kháng, thành

lập một nhà nước công nông, vì vậy khó có thể tránh khỏi những sơ suất và những sai lầm. Theo tôi, lỗi lầm lớn nhất của những người Bôn-sê-vich chính là việc họ đã chối từ mọi sự cộng tác với các đảng xã hội khác như những đảng viên Mensê-vich, các nhà cách mạng xã hội cánh tả và cánh hữu, thậm chí sau đó còn coi họ là kẻ thù còn nguy hiểm hơn cả những kẻ bảo hoàng và các đảng tư sản.

Những sự kiện sau này chứng tỏ rằng chính sách thiển cận này đã là một trong những nguyên nhân chính làm cho cuộc nội chiến hết sức tàn khốc, đẫm máu và kéo dài cả 3 năm trời. Cuộc nội chiến không chỉ làm nền kinh tế thiệt hại lớn, bị tàn phá không tưởng tượng được mà còn làm cho không biết bao con người bị thiệt mạng. Cũng bởi lẽ trong các cuộc chiến này, như thường lệ, những đại diện ưu tú nhất của dân tộc ở cả hai phía đã bị chết nên đã làm tổn hại nghiêm trọng nguồn tri thức - đạo đức cả của nhân dân Nga nói chung lẫn của nhà nước XHCN sau này.

Hậu quả không kém phần tai hại là sự tiếp tục của Stalin và ban lãnh đạo Quốc tế Cộng sản vào những năm 1930 một chính sách coi những nhà dân chủ xã hội châu Âu hồi đó là đại diện cho phần lớn giai cấp công nhân, là kẻ thù số một của các đảng cộng sản. Kết quả là giai cấp công nhân Đức, Italia và ở một loạt nước châu Âu khác đã bị tan rã, dọn đường cho chủ nghĩa phát xít chiếm

² Hồ Chí Minh, *Tuyển tập*, H., 1980, tr. 174.

chính quyền và phát động cuộc Chiến tranh thế giới lần thứ Hai.

5. Hiện nay các nhà sử học thế giới đánh giá khác nhau về hai hoạt động quan trọng nhất của chính quyền Xô viết là: Chính sách kinh tế Mới của Lênin (NEP) và tập thể hoá toàn bộ nông nghiệp. Như mọi người đều biết, Chính sách kinh tế Mới đóng vai trò như “chiếc đũa thần”, trong một khoảng thời gian ngắn đã vực dậy nền kinh tế đất nước từ những đống đổ nát. Vì thế nhiều nhà sử học coi NEP là một hiện tượng hoàn toàn tích cực, mở ra trước nhà nước Xô viết non trẻ khả năng hiện thực thúc đẩy nhanh chóng nền kinh tế và phát triển dân chủ. Và họ lên án mạnh mẽ “bước ngoặt vĩ đại” của Stalin đã đặt dấu chấm hết cho NEP.

Ngày nay người ta hay viện dẫn kinh nghiệm hiện đại của Trung Quốc và Việt Nam, hai nước đã dựa trên nguyên tắc cơ bản của NEP để xây dựng nền kinh tế thị trường thắng lợi, xây dựng thắng lợi CNXH thị trường màu sắc dân tộc. Nhưng lại hoàn toàn lơ đi sự kiện là nhà nước Xô viết non trẻ thời đó bị rơi vào tình trạng bộ máy chính quyền công nông chưa được củng cố và bị chủ nghĩa tư bản (CNTB) thù địch bao vây. Trong điều kiện như vậy thì NEP hoàn toàn có thể dẫn đến sự phục hồi của CNTB dưới dạng hoang dại và do bọn tài phiệt thống trị, điều đã từng xảy ra ở nước Nga vào nửa đầu những năm 1990.

Còn đối với việc tập thể hoá nông nghiệp thì một quan điểm đã được truyền bá rộng rãi cho rằng, một trong những hậu quả tai hại của nó là sự tiêu diệt một bộ phận nông dân Nga có khả năng lao động, tích cực và sáng tạo nhất với tư cách là một nhóm xã hội. Điều này đã làm suy giảm nghiêm trọng hiệu suất của ngành nông nghiệp Nga. Rất khó tranh luận với ý kiến này, nhưng không nên quên rằng chính chế độ nông trường trong bốn năm Chiến tranh Vệ quốc vĩ đại đã không ngừng cung cấp cho mặt trận và hậu phương những nguồn lương thực thực phẩm cần thiết và điều đó giúp cho nhân dân Xô viết đứng vững và chiến thắng kẻ thù hùng mạnh. Liệu những người nông dân đơn lẻ có đủ khả năng hoàn thành được nhiệm vụ vĩ đại này.

6. Trang bi thảm khác trong lịch sử chính quyền Xô viết là “khủng bố đỏ” của thời gian Nội chiến và đặc biệt là sự đàn áp hàng loạt vào thời kỳ Stalin. Nếu “khủng bố đỏ” những năm sau Cách mạng có thể được minh chứng bằng sự cần thiết bảo vệ những thành quả cách mạng đạt được khỏi kẻ thù giai cấp, thì những cuộc đàn áp hàng loạt năm 1937 lại là hậu quả trực tiếp của cuộc tranh giành nội bộ Đảng, cuộc tranh giành quyền lực trong Đảng và trong nước. Trong những tội ác của chế độ Stalin có thể kể đến nghị quyết đi ngược lại luật pháp được thông qua trong thời kỳ Chiến tranh Vệ quốc vĩ đại, về việc đày ải cả nhiều dân tộc như người

Chesnia, Inurushi, Tatar vùng Crum, vì bị buộc tội là nhiều đại diện của họ đã cộng tác với chế độ Hitle.

Những cuộc đàn áp này đã để lại tiếng vọng bi thảm cho chính quyền Xô viết vào những năm 1980. Mặc dù sau chủ nghĩa Stalin đã có một thời nồng ấm “Khrusốp”, mặc dù đã có một thời thịnh vượng Brezhnép của Liên Xô, nhưng những người tự do dân chủ trong những cuộc mít tinh đông người luôn buộc tội mọi mặt Đảng Cộng sản Liên Xô vì những cuộc đàn áp của Stalin và nhờ vào sự nguy hiểm không tinh quái gì này chúng đã lôi kéo được những người ủng hộ, đặc biệt là những người trẻ tuổi chưa từng thấu hiểu sự đa diện phát triển lịch sử của nhà nước Xô viết. Còn đối với Tresnhia và Ingushetia, nước Nga hiện nay đã gần 20 năm phải ăn cháo đắng mà chế độ Stalin từng nấu bằng máu và nước mắt của hàng nghìn con người.

7. Một trong những mặt mạnh và cuốn hút nhất của chính quyền Xô viết, nói bằng văn vẻ cao siêu, là nghệ thuật thực sự của giáo dục chính trị tư tưởng quần chúng nhân dân. Nhân dân Xô viết đã được giáo dục không ngừng tinh thần chủ nghĩa yêu nước Xô viết, tinh thần trung thành tuyệt đối với tổ quốc xã hội chủ nghĩa của mình. Cùng nhớ lại rằng, chính giới trẻ Xô viết được sinh ra sau Cách mạng Tháng Mười và được chính quyền Xô viết giáo dục đã là hạt nhân của quân đội và hậu phương trong những năm

Chiến tranh Vệ quốc vĩ đại và đảm bảo chiến thắng lịch sử của nhân dân Liên Xô trước chủ nghĩa phát xít.

Mặc dù những nguyên tắc của CNXH đã bị xuyên tạc nghiêm trọng, nhưng xã hội Xô viết, không thể nghi ngờ, đã là một xã hội nhân đạo, xã hội của sự công bằng xã hội. Để làm cơ sở cho khẳng định này có thể nhớ tới một điều là đã từng thực hiện giáo dục và bảo hiểm y tế không mất tiền, có thể phân tích đời sống của các tầng lớp cư dân khác nhau, có thể nhớ lại những bộ phim tươi sáng, đây tình người thế nào đã từng được chiếu trên màn ảnh của chúng ta, người dân Xô viết đã từng ca hát những bài ca hạnh phúc và hăng say đến nhường nào. Nhưng để ngắn gọn hơn, đơn giản tôi đưa ra thí dụ về chính cuộc đời tôi.

Tôi lớn lên trong những điều kiện nghèo khổ nhất mà không có cha ở bên mình. Nhưng nhà nước đã trả lương hưu của cha cho tôi và chị gái tôi cho tới 16 tuổi. Khi còn là cậu học trò và là học sinh xuất sắc nên tôi được gửi tới trại thiếu nhi Artek ở Krum, mà hiện nay nơi đây vẫn là mơ ước của nhiều trẻ em Nga, Ucraina, Belarussia. Tốt nghiệp phổ thông xuất sắc, từ một tỉnh xa xôi tôi chuyển đến Matxcova và được nhập học dễ dàng vào Trường đại học Tổng hợp quốc gia Matxcova dù không có một sự quen biết hay mối liên hệ cần thiết nào. Tốt nghiệp cao học, cũng chỉ nhờ kiến thức của mình, cả đời tôi đã làm

những công việc lý thú và được trả lương cao.

Tại Việt Nam, khi Mỹ tiến hành cuộc chiến tranh xâm lược, tôi biết rất rõ phong trào mạnh mẽ toàn dân đoàn kết với nhân dân Việt Nam ở Liên Xô. Vấn đề không chỉ là về sự viện trợ theo đường nhà nước, khi theo quyết định của Chính phủ Liên Xô, các lực lượng vũ trang Việt Nam đã được trang bị bằng những vũ khí Liên Xô hiện đại như tên lửa, máy bay tiêm kích, tên lửa phòng không. Những năm đó tôi là uỷ viên Hội đồng Xô viết ủng hộ Việt Nam và hằng ngày là người chứng kiến những hoạt động đoàn kết rất khác nhau của những người dân Liên Xô bình thường đoàn kết với nhân dân Việt Nam anh em. Đặc biệt tôi thật cảm động trước hàng nghìn chiếc phong bì với 3-5 rúp bên trong, được các mẹ già đã về hưu gửi tới Quỹ Ủng hộ trẻ em và Các chiến sỹ thương binh Việt Nam. Họ làm điều đó chỉ vì chính quyền Xô viết đã giáo dục họ như thế, giáo dục tinh thần nhân đạo và đoàn kết với các dân tộc đấu tranh vì sự nghiệp hợp pháp của mình.

Các lực lượng chống CNXH ở Nga, theo sau những ông thầy của chúng tại phương Tây, đã lên án một cách vô căn cứ Cách mạng Tháng Mười vì “khủng bố đỏ” và đạt được một điều là ngày 7/11 ở nước Nga hiện nay đã không còn là ngày hội nữa. Nhưng, như mọi người đều biết, chính khái niệm

“khủng bố” đã được sinh ra trong những năm cuộc Cách mạng Pháp vĩ đại, mà chiếc máy chém đã trở thành biểu tượng chính. Mặc dù vậy, đã hơn hai thế kỷ qua, người Pháp vẫn kính trọng cuộc cách mạng của mình và ngày 14/7 - ngày nhân dân đánh chiếm ngục Bastili vẫn là ngày hội của nhân dân Pháp. Những cuộc cách mạng, nếu như không là sáng sủa và êm ái - thì đó cũng không phải là ngày hội, mà là hành động khắc nghiệt, đòi hỏi những biện pháp mạnh mẽ, những sự hy sinh và mất mát không lường trước được. Lênin từng nói mọi cuộc cách mạng chỉ có ý nghĩa nào đó khi nó biết tự bảo vệ mình.

Với những đánh giá khác nhau về Cách mạng Tháng Mười hiện đang tồn tại trong dư luận xã hội Nga hiện nay, một cách logic hơn cả là nên phối hợp làm một cả hai cuộc cách mạng - Cách mạng Tháng Hai năm 1917 đã lật đổ chế độ chuyên chế Sa hoàng và cuộc cách mạng Tháng Mười đã chuyển chính quyền về tay công nhân và nông dân và kỷ niệm một ngày hội thống nhất - Cuộc Cách mạng Nga vĩ đại thế kỷ XX. Tôi cho rằng đó là hành động thông minh nhất có thể chấm dứt những tư tưởng nội chiến đang còn tồn tại trong xã hội Nga và là sự đền đáp xứng đáng những gì cần thiết cho năm 1917 lịch sử, một năm đã làm biến đổi toàn bộ cảnh quan chính trị - xã hội trên một phần sáu địa cầu và thay đổi căn bản tiến trình lịch sử thế giới.

Đỗ Minh Cao dịch